

Oponentský posudek bakalářské práce

Název práce: Literární postavy v oblíbené četbě a jejich vnímání dětmi na druhém stupni ZŠ

Autorka práce: Kateřina Ježková

Autorka posudku: Jana Dvořáčková

Předložená bakalářská práce se zaměřuje na otázku genderových stereotypů v dětské literatuře, přičemž konkrétním těžištěm pozornosti je vnímání literárních postav oblíbených děl žáky a žákyněmi 8. a 9. tříd. Teoretická část seznamuje s existujícími poznatky o genderových stereotypech a genderové socializaci, vzorcích zobrazování žen a mužů v různých typech médií a rozličnými náhledy na „čtení“ a dopady mediálních obsahů. Pozornost je dále věnována specifikům dětského „vstřebávání“ mediálních obsahů a dětského čtenářství, rozboru terénu literatury pro mládež a jeho genderových rozměrů. Empirická část práce je založena na analýze výsledků kvantitativního šetření, které autorka realizovala mezi 95 osobami ve věku 13–15 let, jež jsou čtenářsky aktivní.

Přestože se na první pohled nejedná o téma významně inovátorské, autorka k němu přistupuje s oceněnihodnou poctivostí, díky níž se jí daří – zejména v teoretické části – uchopit téma do hloubky. Vychází z nemalého množství relevantních odborných pramenů, které zpracovává v koherentní a dobře strukturovaný celek. Popisované jevy jsou uchopeny nevágním způsobem a text jako celek je napsán velmi kultivovaným jazykem. Také do designování výzkumu bylo bezesporu vloženo hodně práce, zde mám však jisté pochybnosti, zda se podařilo dosáhnout toho, k čemu realizované šetření mělo směřovat. Autorka na s. 1 popisuje své cíle následujícím způsobem: *Otázka však v případě mé bakalářské práce nezní „jak moc jsou dané postavy genderově stereotypní“, ale spíše „do jaké míry je děti jako stereotypní vnímají“, protože to je v konečném důsledku to, co by mohlo ovlivňovat jejich pohled na svět.* K tomuto vymezení cíle mám dvě výhrady:

1. Domnívám, že výzkum mohl přispět k poznání, „do jaké míry děti vnímají postavy svého oblíbeného díla jako genderově stereotypní“, pouze částečně. Žáci a žákyně měli za úkol ohodnotit osobnostní rysy hlavní postavy prostřednictvím sémantického diferenciálu (15 pojmových dvojic, jejichž póly mají reprezentovat rysy stereotypně spojované s femininitou a maskulinitou). Každý z žáků a žákyň však hodnotil jinou postavu, která přeci jen měla nějaké vlastnosti vnuknuté autorem či autorkou díla (jakkoli vnímání dané postavy zcela jistě subjektivní bude). V použitém sémantickém diferenciálu jsou současně některé osobnostní vlastnosti formulovány způsobem, který má výrazně negativní konotace, což se mohlo, domnívám se, do přisuzování maskulinity/femininity také silně promítnout (vlastnosti jako sebestředný/á, hloupý/á apod.).
2. Nejsem přesvědčena, že je hodnocení genderové stereotypičnosti literárních postav tím, co ovlivňuje, jak autorka naznačuje, dětský pohled na svět (ve smyslu posilování společenského působení stereotypů). Do tohoto naznačeného vztahu vstupuje řada zamlčených předpokladů, které nemusejí být naplněny. Budu ráda, když se autorka k této otázce vrátí při obhajobě.

Souhrnem řečeno, metodologický design se zdá být trochu překombinovaný, nezaručuje validitu dat a interpretace významu výsledků není dostatečně podložená. To nicméně neznamená, že práce nepřinesla zajímavé výsledky. Již samotný závěr, že neexistují významnější rozdíly mezi genderovým hodnocením hlavních postav oblíbených literárních děl (bez zohlednění jejich pohlaví) na straně dívek a chlapců a že chlapecké hrdiny vnímají dívky i chlapci z genderového hlediska velmi podobně, je rozhodně pozoruhodný. Stejně tak je pozoruhodné, že si pouze minimum chlapců zvolilo k hodnocení ženskou literární postavu. Je trošku škoda, že interpretaci zjištění plynoucích z šetření byl (oproti teoretické části práce) věnován poměrně malý prostor. Na základě zdařilých diskuzí v předcházejících oddílech textu je zjevné, že by autorka měla rozhodně k výsledkům co (dalšího) říci. Celkově se

rozhodně jedná o práci, která je v mnoha aspektech nadprůměrná. Tuto práci proto ráda **doporučuji k obhajobě**. Vzhledem k výše popsaným dílčím nedostatkům ji **navrhuji hodnotit známkou 2**.

Otázka k diskusi:

Pozoruhodné (i povzbudivé) se zdá být vysoké skórování ženských literárních postav v rysech, které jsou v konstrukci sémantického diferenciálu stavěny jako stereotypně maskulinní (odvážná, sebejistá, nezávislá, silná a inteligentní). Mohla by autorka shrnout a případně rozšířit své interpretace daného jevu a faktu, že v některých z těchto „maskulinních“ vlastností skórovaly ženské hrdinky dokonce (o něco málo) lépe než mužští hrdinové?

24. září 2020, Brno

Mgr. Jana Dvořáčková, Ph.D.

